

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การพัฒนาประเทศที่ผ่านมาแม้จะมีหลักการ แนวคิด พันธกิจ ในการเตรียมความพร้อมคน สังคม และระบบเศรษฐกิจของประเทศให้สามารถปรับตัว รองรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนและสังคมไทยให้มีคุณภาพ เพื่อให้ประชาชนไทยมีโอกาสเข้าถึงทรัพยากร และได้รับประโยชน์จากการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมอย่างเป็นธรรม ภายใต้หลักการพัฒนาพื้นที่ภารกิจ และการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคมไทย เพื่อบ่มบ่ม “สังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ด้วยความเสมอภาค เป็นธรรม และมีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลง” กระบวนทัศน์การพัฒนาแบบบูรณาการเป็นองค์รวมที่มี “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” ตามที่กำหนดไว้ใน แผนพัฒนาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 แต่อย่างไรก็ตามการเปลี่ยนแปลงสถานะด้านสังคม ทำให้ประเทศไทยก้าวสู่สังคมผู้สูงอายุจากการมีโครงสร้างประชากรที่วัยสูงอายุเพิ่มขึ้น วัยเด็กและวัยแรงงานลดลง คนไทยได้รับการพัฒนาศักยภาพทุกช่วงวัย แต่มีปัญหาคุณภาพการศึกษาและระดับสติปัญญาของเด็ก พฤติกรรมเสี่ยงต่อสุขภาพ และผลิตภาพแรงงานต่ำ ประชาชนได้รับการคุ้มครองทางสังคมเพิ่มขึ้นและมีการจัดสวัสดิการทางสังคมในหลายรูปแบบ แต่กลุ่มผู้ด้อยโอกาสยังไม่สามารถเข้าถึงบริการทางสังคมได้อย่างทั่วถึง ความเหลื่อมล้ำทางรายได้ของประชากรและโอกาสการเข้าถึงทรัพยากรเป็นปัญหาการพัฒนาประเทศ สังคมไทยเผชิญวิกฤตความเสื่อมถอยด้านคุณธรรมและจริยธรรม และมีการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมที่หลากหลาย รวมถึงเผชิญปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดและการเพิ่มขึ้นของการพนันโดยเฉพาะในกลุ่มเด็กและเยาวชน แต่คนไทยตื่นตัวทางการเมืองและให้ความสำคัญกับความรับผิดชอบต่อสังคมและธรรมาภิบาลมากขึ้น ค่านิยมที่ดีงามเสื่อมถอยและประเพณีดั้งเดิมถูกบิดเบือน เนื่องด้วยการเปลี่ยนแปลง ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ ส่งผลให้สังคมไทยมีความเป็นวัตถุนิยม การให้ความสำคัญกับศีลธรรมและวัฒนธรรมที่ดีงามลดลง ทั้งการดำรงชีวิตประจำวัน การใช้ชีวิตและความสัมพันธ์กับผู้อื่น มุ่งหารายได้เพื่อสนองความต้องการบริโภค การช่วยเหลือเกื้อกูลกันลดลง ความมีน้ำใจเมตตารีน้อยลง แก่งแย่ง เอาเปรียบกันขาดความสามัคคี ไม่เคารพสิทธิผู้อื่น และขาดการยึดถือประโยชน์ส่วนรวม (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ , 2553, น. 4)

ดังนั้นหากจะพัฒนาประเทศสู่ความสมดุลและยั่งยืน จะต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาคน และสังคมไทยสู่สังคมคุณภาพ โดยการเสริมสร้างทุนสังคม (ทุนมนุษย์ ทุนสังคม ทุนทางวัฒนธรรม) ตั้งแต่ระดับปัจเจก ครอบครัว และชุมชน ให้สามารถจัดการความเสี่ยง และปรับตัวเข้ากับการดำรงชีวิตอย่างเหมาะสมในแต่ละช่วงวัย

แผนงานวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งที่จะศึกษาผลการพัฒนาคุณภาพคนในชนบทภาคเหนือ ให้มีทักษะที่จะเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อดำรงชีวิตอยู่ได้ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก ทั้งนี้ สถาบันทางสังคมและชุมชนท้องถิ่นต้องมีความเข้มแข็ง โดยสนับสนุนบทบาทของคนในท้องถิ่น เครือข่ายปราชญ์ชาวบ้าน ภาคเอกชน และชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางและวางแผนและพัฒนาคนในท้องถิ่นให้มี คุณภาพชีวิตที่ดีโดยคนในท้องถิ่นเอง เพื่อให้เกิดความต่อเนื่อง อย่างยั่งยืน

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ มีปณิธานในการบริการวิชาการแก่ชุมชนท้องถิ่น โดยกำหนดเป็น ยุทธศาสตร์การดำเนินงานในข้อที่ 6 ว่า *พัฒนาคณะครุศาสตร์ให้เป็นสถานบริการวิชาการ เป็นสถาบันการฝึกอบรมทางวิชาการและวิชาชีพบนฐานความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น* จากปณิธานดังกล่าว คณะครุศาสตร์ได้พิจารณาแล้วเห็นว่าการบริการวิชาการในพื้นที่รับผิดชอบของมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ นั้น ต้องอาศัยภาคีเครือข่ายของคนในท้องถิ่นโดยให้ทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้ขับเคลื่อนในทุกภาคส่วน เพื่อสนับสนุนให้ประชาชนได้รับการพัฒนา และเกิดกระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิต ตามศักยภาพที่แท้จริงที่เขามีอยู่ จึงเป็นสิ่งสำคัญจำเป็นของการจัดการศึกษาเพื่อให้สอดคล้องกับปรัชญาการจัดการศึกษาตามแนวการปฏิรูปการศึกษา ว่าเป็น “การศึกษาต่อเนื่องตลอดชีวิต ตั้งแต่ในครรภ์มารดาจนถึงเชิงตะกอน” โดยระดมภูมิปัญญาของทุกภาคส่วนในท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในท้องถิ่นอย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชนบทภาคเหนือ โดยกระบวนการมีส่วนร่วมขององค์กรท้องถิ่นทุกภาคส่วน
2. เพื่อสรุปเป็นองค์ความรู้ในการคุณภาพชีวิตของคนในชนบทภาคเหนือ โดยกระบวนการมีส่วนร่วมขององค์กรท้องถิ่นทุกภาคส่วน

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตด้านกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ กลุ่มวัยเรียน วัยรุ่น และวัยสูงอายุที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่น จำนวน 11 ตำบล 92 หมู่บ้าน ในอำเภอแม่อรม ปี พ.ศ. 2559 – 2561

ขอบเขตด้านสถานที่ ได้แก่ โรงเรียน หมู่บ้านในความรับผิดชอบของเทศบาลอำเภอแม่อรม อำเภอแม่อรม จังหวัดเชียงใหม่ ปี พ.ศ. 2559 – 2561

ขอบเขตด้านระยะเวลา ตุลาคม 2559 – กันยายน 2561

นิยามศัพท์เฉพาะ

คุณภาพชีวิต หมายถึง ภาวะความเป็นอยู่ที่ดี ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม

คนในชนบทภาคเหนือ หมายถึง คนที่อยู่ในวัยเรียน วัยรุ่น และวัยสูงอายุที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่

ท้องถิ่นเป็นฐาน หมายถึง การเปิดโอกาสให้บุคคลในท้องถิ่น มีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมทั้งในด้านการให้ความรู้ การให้ข้อคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะ ให้กับวัยเรียน วัยรุ่น และวัยสูงอายุ

ประโยชน์ที่รับจากการวิจัย

1. หน่วยงาน องค์กร ในท้องถิ่น ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับ ลักษณะการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในท้องถิ่นชนบทภาคเหนือโดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในท้องถิ่น
2. คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่และสถาบันอุดมศึกษาที่มีภารกิจในการบริการวิชาการ มีองค์ความรู้ในการพัฒนาผู้สูงอายุและเยาวชนในท้องถิ่นผ่านการจัดกิจกรรมแบบมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนในท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตในลักษณะของการจัดการศึกษาอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต